

УДК 338.47(477.82)

Єрко І.В., Єрко А.В.

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті проаналізовано сучасний стан туристичної інфраструктури на території Волинської області, а також висвітлено основні напрямки її розвитку.

Ключові слова: туристична інфраструктура, Волинська область.

В статье осуществлен анализ современного состояния туристической инфраструктуры на территории Волынской области, а также поданы основные направления ее развития.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, Волынская область.

The article analyzes the current state and prospects of development of tourism infrastructure Volyn region and highlights main lines of development

Keywords: tourism infrastructure, Volyn region

Постановка наукової проблеми та її значення. Для кожної людини поняття туризму визначається різними умовами комфорту. Одні прагнуть до комфортабельного відпочинку в готелях (з вишуканою кухнею та мінімальним фізичним навантаженням), інші бажають активного відпочинку (в наметах – біля вогню). Саме туристична інфраструктура покликана виконувати та забезпечувати усі сервісні функції, при цьому необхідно враховувати вимоги комфортності до різних видів туризму (готелі, кемпінги, ресторани, кафе, закусочні, заклади культури, спортивні споруди та ін).

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Поняття туристичної інфраструктури досліджувало чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема М.П. Комаров розглядав інфраструктуру туризму як матеріально-технічну основу туристичної діяльності різних регіонів [2]. І.М. Школа туристичну інфраструктуру трактує як сукупність штучно створених рекреаційних закладів та супутніх об'єктів, що створені для загального користування за рахунок державного інвестування [3]. Результати досліджень окремих елементів туристичної інфраструктури Волинської області висвітлено у роботах В.І. Павлова, Л.М. Черчик, З.В. Герасимчук, В.Г. Жученко, О.Б. Пікулик, А. Вавринюк. Проблемам розвитку транспортної інфраструктури Західного регіону присвячені роботи О.Б. Пікулик.

Актуальність дослідження. Інфраструктура туризму відіграє важливу роль у підвищенні рівня зайнятості населення регіону, його добробуту, активізації матеріально-технічної бази. Подальший розвиток туристичної інфраструктури має стати активним і ефективним засобом вдосконалення сфери туризму та створити ґрунт для формування ефективної державної політики економічного зростання країни та регіону в цілому.

Формулювання мети та завдань статті. Метою наукового дослідження є аналіз сучасного стану туристичної інфраструктури Волинської області та розробка шляхів її подальшого розвитку. Для досягнення поставленої мети вирішували наступні завдання: виконати детальний аналіз елементів туристичної інфраструктури досліджуваного регіону; розробити напрямки подальшого розвитку туристичної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Туристична інфраструктура (ТІ) на території

Волинської області налічує близько 112 закладів тимчасового розміщення (в т.ч. заклади відпочинку та оздоровлення), 1012 закладів ресторанного господарства, 103 суб'єкта туристичної діяльності, 422 відділень та філій банківських установ, 544 банкоматів, 1276 установ дозвілля та розваг, 3357 спортивних споруд, 144 АЗС. Слід зазначити, що за останні роки, завдяки підвищенню ефективності діяльності підприємств галузі, збільшилися обсяги наданих ними послуг.

У ТІ області визначальна роль належить закладам з тимчасового розміщення. Стосовно їх кількості існує деяка невідповідність, так за даними Обласного управління статистики (112) вони представлені готелями та аналогічними засобами розміщення (28), базами та будинками відпочинку (57), дитячими оздоровчими таборами (5), санаторіями (6), пансіонатом (1) та санаторіями-профілакторіями (5) із загальною кількістю 6426 місць (без врахування дитячих таборів). За даними досліджень авторів статті – 191 кількість готелів та аналогічних засобів розміщення становить – 61, баз та будинків відпочинку – 102, дитячих оздоровчих таборів – 18, санаторіїв – 6, пансіонат – 1, санаторіїв-профілакторіїв – 3 (із загальною кількістю 14329 місць). На нашу думку, існування даної невідповідності пов'язане з тим, що більшість засобів із тимчасового розміщення знаходяться в приватній формі власності і не звітуються за даним видом економічної діяльності. Відповідно, здійснений у статті аналіз проводився лише за даними статистики, адже вони є більш інформативними [1].

Готельне господарство Волинської області представлене 28 підприємствами, з яких третина розташована, власне, в м. Луцьку, а 14,3 % – у Любомльському районі. Загальна одноразова місткість їх у 2010 р. збільшилася, у порівнянні з 2008 р., на 6,5 % і становила 2075 місць. На балансі готелів та інших місць короткотермінового проживання налічується 46 структурних підрозділів сфери послуг, зокрема: автостоянки, ресторани, бари, сауни, пральні, заклади торгівлі тощо. Протягом 2010 р. готельними підприємствами області надано послуг для 122,4 тис. приїжджих, в тому числі 23,9 тис. іноземним громадянам, що відповідно на 35,5 тис. більше ніж у 2008 р. За даними ДП «Волиньстандарметрологія» у 2010 р. на території області 57,1 % готельних підприємств було сертифіковано.

Аналіз ринку готельних послуг у Волинській області свідчить про відсутність у керівників та управлінського персоналу всіх підрозділів достовірної інформації про власні підприємства, підприємства конкурентів та аналіз ринкових сегментів, де вони реалізують свою ділову активність. Крім того, періодичних видань, які були б орієнтовані на готельний бізнес практично відсутні, а існуючі професійні журнали висвітлюють проблеми галузі не в повній мірі [4]. Слід відзначити, що на території області одним із поширених видів тимчасового розміщення (проживання) є оздоровчі заклади, а саме бази відпочинку (81 %), в яких оздоровлюється і відпочиває 1978 чоловік щорічно. Найбільша кількість баз зосереджена на території Шацького,

Турійського та Любомльського районів. Ці заклади відрізняються простотою обладнання і максимальними використанням рекреаційних ресурсів.

На території Волинської області розміщується 12 лікувальних закладів: 6 санаторіїв з кількістю ліжко-місць – 1512 чол., 1 пансіонат з лікуванням на 486 ліжок, 5 санаторіїв-профілакторіїв на 375 ліжок. Відомі в області та за її межами санаторії: матері і дитини – «Пролісок» (Ківерцівський район), «Турія» (Ковельський район), «Лісова пісня» та пансіонат «Шацькі озера», що розташовані в Шацькому районі. Усі ці оздоровчі заклади розміщені на березі мальовничих озер та лісів.

Мережа закладів ресторанного господарства області складає 1012 закладів на 66107 посадочних місць. Найбільшою кількістю закладів ресторанного господарства характеризуються Луцький, Рожищенський, Горохівський та Іваничівський райони. Крім того, на території Волинської області розташована велика кількість їдалень, що зосереджені в кожному адміністративному районі.

Загальновідомим є той факт, що загальна економічна криза в Україні стала причиною низької платоспроможності більшої частини населення, в результаті чого кількість споживачів, що можуть скористатися послугами підприємств ресторанного господарства, зменшилася. За даними Волинського управління статистики скорочення мережі підприємств ресторанного господарства за 6 років склало 223 одиниці, або 18 % (з 1235 підприємств у 2002 р. до 1012 підприємств у 2010 р.).

Торгівля також відіграє важливу роль у розвитку ТІ регіону. На початок 2009 р. на Волині нараховувалось 1813 підприємств роздрібної торгівлі, з яких 1289 магазинів та 524 кіоски. Торгова площа магазинів становила 147,0 м². Порівняно з 2000 р. загальна кількість торгових підприємств області зменшилась на 570 одиниць, що свідчить про процес роздержавлення магазинів, здавання їх під офіси та інші установи.

Головним критерієм діяльності торгівлі є обсяг роздрібного товарообороту. У 2010 р. загальний обсяг роздрібного товарообороту складав 3012,3 млн. грн., що становило на одного жителя 3022 грн., у тому числі на продовольчі товари – 1156 грн., непродовольчі – 1866 грн.

Слід зазначити, що на території Волинської області склалася розгалужена мережа туристичних компаній. Зокрема, у 2007 р. їх кількість становила 67, у 2009 р. – 83, у 2010 р. зареєстровано 103 туристичних підприємства, з них 20 туроператорів та 83 турагенти, загалом спостерігається тенденція до подальшого зростання. Переважна більшість даних підприємств спрямовує свій вид діяльності на іноземний, внутрішній та зарубіжний види туризму та екскурсійну діяльність. Найбільша кількість туристичних підприємств (71) зосереджено в обласному центрі – м. Луцьку, 7 – в м. Ковелі, 6 – в м. Нововолинськ та 4 в Луцькому районі.

Дані статистичних звітів, що існують сьогодні, хоча і недосконалі, але дозволяють простежити позитивну динаміку розвитку ринку туристичних послуг на Волині. Основні статистичні показники розвитку туристичної галузі

регіону за 2010 р. свідчать про припинення спаду туристичної активності, який відбувся з 2000 р. до 2005 р. Так, динаміка туристичних потоків за період 2000-2010 рр. (рис. 1) вказує на те, що починаючи з 2005 р., можна спостерігати поступове зростання туристичних потоків у регіоні, але при цьому структура потоків за напрямками зазнала змін. Якщо в 2000 р. переважали внутрішні туристичні потоки (93 %), то в 2010 р. вони значно зменшилися (77 %).

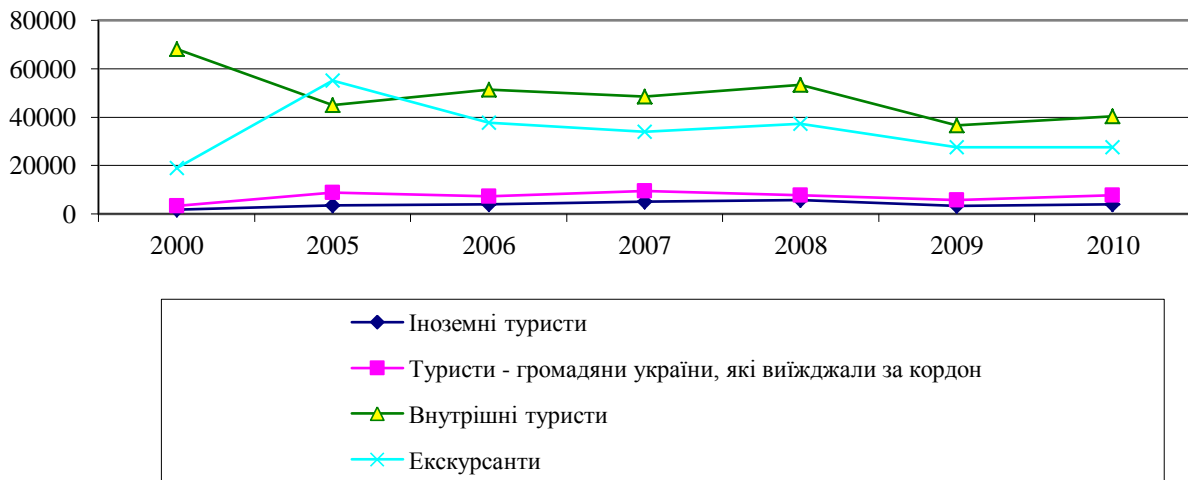

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків у 2000–2010 рр.

Слід зазначити, що розвиток внутрішнього туризму (без екскурсантів) на досліджуваній території відбувається дуже повільними темпами і навіть іде на спад. Зокрема, чисельність внутрішніх туристів за 2010 р. зменшилася майже на 6 тис., в порівнянні з 2007 р. Така ситуація свідчить про непопулярність національного туристичного ринку (основною причиною є низька якість послуг, її цінова невідповідність) та слабкий розвиток соціального туризму. Сусідні держави пропонують якісний туристичний продукт за цінами не набагато вищими за українські. Це й призводить до того, що гроші, витрачені громадянами України на відпочинок, йдуть першій на розвиток туристичної інфраструктури в інших країнах, а не у власній державі. Найбільшою популярністю серед волинян у 2010 р. користувалась Польща, а також Туреччина та Єгипет. Серед іноземців, які відвідали область, переважали громадяни Російської Федерації, Польщі, Білорусії, Німеччини, Швеції та Литви.

У 2010 р. турфірмами Волинської області було реалізовано послуг на суму 27,89 млн. грн., з них іноземним туристам – 4,27 млн. грн., туристам, що виїжджали за кордон – 11885,63 тис. грн. Лідерами за цим показником є туристичні підприємства м. Луцька.

Таким чином, аналіз ринку туристичних послуг у Волинській області виявив цілий комплекс проблем, що стримує входження держави у світовий туристський простір. І від того, наскільки ефективно та швидко вирішуватимуться ці проблеми у подальшому, залежить розвиток туристичної інфраструктури регіону.

Усі туристи хочуть отримати в подорожі й на відпочинку якнайбільше послуг, зробити покупки на свій розсуд, причому на розваги і

покупки витрачають, щоденно, значно більше грошей, аніж у повсякденному житті. В якісному обміні валюти їм допомагають банки та їхні філії. Банківська система за останні п'ять років розвивається швидкими темпами. Станом на 01.01.2005 р. на території Волинської області банківські операції здійснювали 2 банки-юридичні особи та 22 філії банків, 298 відділень банків та 121 банкомат. Станом на 01.01.2010 р., за даними управління статистики у Волинській області, розташовано 422 банківських установи, з яких 39 філій, 2 юридично-самостійних комерційних банки, 544 банкомати, а решта дирекції та відділення. Найбільша кількість філій банків, їх відділень та банкоматів знаходиться в обласному центрі – м. Луцьку.

Культурно-дозвільна туристична інфраструктура Волинської області складається із закладів різних типів: театрів і кінотеатрів, клубів і дискотек, бібліотек і музеїв. Здебільшого ці заклади використовуються місцевим населенням, однак у туристсько-інфраструктурних центрах і рекреаційних місцевостях регіону частка туристів серед їх відвідувачів досить помітна. Досить розгалуженою в області є мережа культурного обслуговування туристів. За даними Волинського управління статистики, мережа цих закладів за період з 2005 до 2010 рр. залишалася стабільною (рис.2).

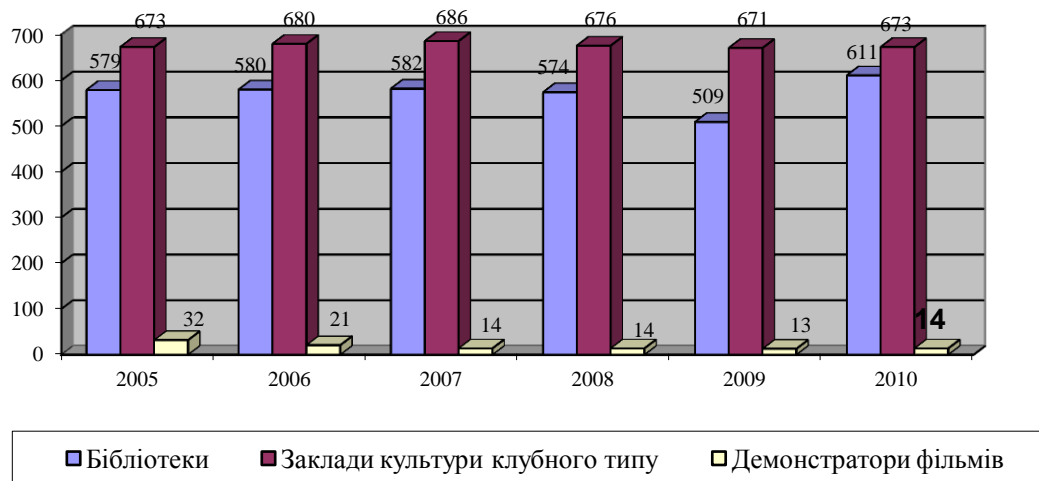

Рис. 2. Динаміка кількості закладів культури Волинської області у 2005–2010 рр.

Про сталість розвитку культурно-дозвільної інфраструктури свідчить однакова кількість музеїв, театрів та концертних організацій у 2005–2010 рр., їх відвідуваність суттєво невідрізняється у ці роки (рис.3).

Велике значення мають і спортивні споруди у розвитку туристичної інфраструктури регіону. Адже будь-який турист може захотіти відвідати ці заклади, і тому вони повинні бути у належному стані та з високим рівнем обслуговування. Динаміка спортивних споруд з 2000 до 2010 рр. є невелика (рис. 4). Простеживши динаміку кількості спортивних споруд з 2000 по 2010 рр. можна стверджувати, що найбільше на території Волинської

області спортивних майданчиків, але усі вони потребують масштабної реконструкції. Проте, незважаючи на не зовсім добрий стан усіх спортивних споруд, усі ці установи із задоволенням приймають туристів області [1].

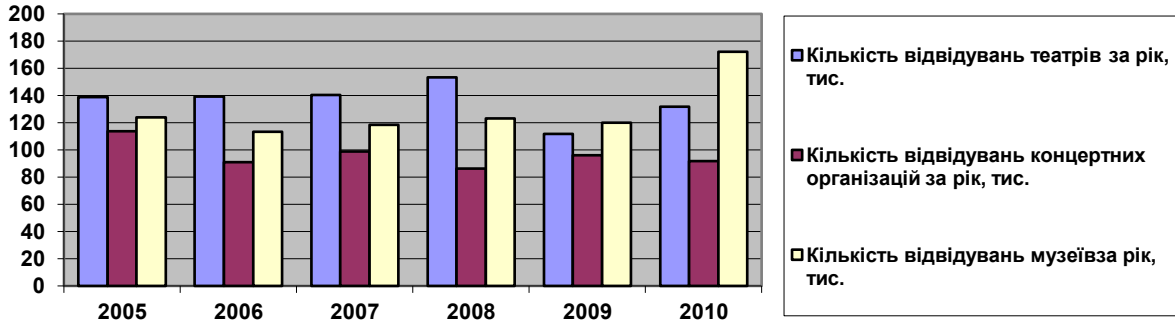

Рис. 3. Динаміка кількості відвідувань закладів мистецтва Волинської області у 2005–2010 рр.

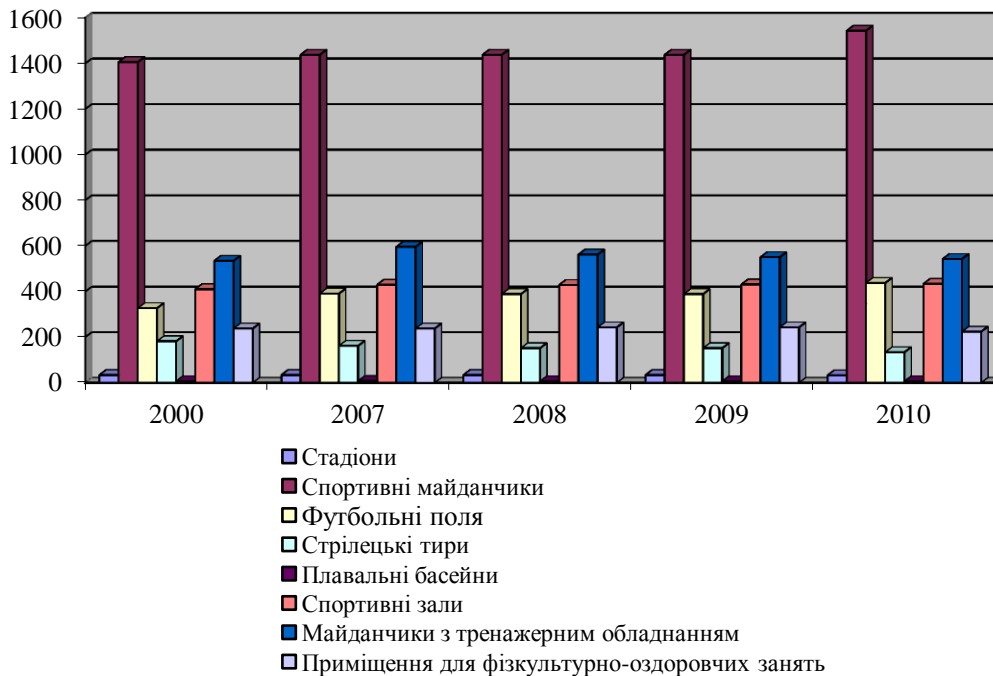

Рис. 4. Динаміка кількості спортивних споруд Волинської області у 2000–2010 рр.

Розвиток туризму і транспорту тісно переплітаються та представляють взаємообумовлений процес. Важливу роль для Волинської області відіграє її вигідне географічне розташування поблизу кордонів, а також той факт, що територією області проходять найкоротші транспортні шляхи, які ведуть до держав Східної та Західної Європи. Таке стратегічне розташування дає змогу активно залучати область не тільки до розвитку міжрегіональних, внутрішньо-державних зв'язків, але й торгівельних та

виробничих взаємовідносин України з іншими державами, створення вільних економічних зон, розбудови міжнародної системи торгівлі, транспорту, розвитку міжнародного туризму.

Транспортна система області визначає доступність території для туристів. В структурі туристських перевезень переважає автомобільний транспорт. Існуючі автошляхи покривають територію всієї області. Найзначнішими серед них є ділянки автомагістралей: Київ – Ковель – Ягодин, Доманове (на Брест) – Ковель – Чернівці – Теремблече (на Бухарест), Рівне – Луцьк – Устилуг (на Грубешів (Польща)) Загальна протяжність автомобільних доріг складає 6198,3 км, з них державного значення – 752,6 км, місцевого – 5445,7 км, в тому числі з твердим покриттям – 5744 км доріг, що становить 92,3 % усієї мережі.

Що стосується залізничного транспорту, то він популярний серед туристів та жителів сільської місцевості. На сьогодні довжина залізничних колій загального користування складає 633,9 км. Вони з'єднують Волинську область як з Києвом, так і з іншими містами нашої держави, країнами близького й далекого зарубіжжя. Територію області пересікають найважливіші залізничні магістралі: Київ – Ковель – Брест, Ковель – Луцьк – Львів, Київ – Луцьк – Хелм, Київ – Луцьк – Володимир-Волинський – Грубешів (Польща), Цумань – Ківерці – Ковель – Ягодин. Велику роль відіграє залізничний термінал у Ягодині, з введенням його в дію збільшився пасажиро- та вантажопотік, відповідно збільшилася кількість іноземних туристів. Транспорт та зв'язок відіграють велику роль у розвитку туристичної інфраструктури області. Саме вони є однією з перших складових при формуванні гостинності й туристичного іміджу регіону в цілому. Зв'язок – комплекс видів обслуговування, що забезпечують передавання інформації між споживачами. Протягом останніх п'яти років мережа підприємств зв'язку на території області збільшилася, відповідно й збільшилося споживання послуг зв'язку туристами та населенням.

Роль автозаправних станцій у розвитку туристичної інфраструктури Волинської області хоч і незначна, але вагома. Адже, коли туристи подорожують автомобільними дорогами, на якість їх відпочинку впливає саме те, як вони доберуться до свого пункту, чи не закінчиться паливо. На території Волинської області станом на 01.01.2010 р. розміщено 144 АЗС для рідкого палива. Майже на всіх АЗС є магазини, де можна придбати необхідні товари й туристичні карти місцевості, а також знаходяться кімнати гігієни. Туризм є однією з пріоритетних сфер розвитку Волинської області. Це зумовлює потребу в розробці програми дій сприяння розвитку туризму в області. Програма повинна передбачати створення якісного, конкурентно спроможного як на вітчизняному, так і міжнародному ринках туристичного продукту; зміцнення матеріальної бази туризму; удосконалення нормативно-правової бази туристичної діяльності; поліпшення транспортного обслуговування; підвищення ефективності

використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини; реконструкції діючої та створення нової туристичної інфраструктури.

Область має сприятливі умови і перспективи щодо розвитку екологічного туризму (захист довкілля має бути невід'ємною складовою процесу розвитку туризму, інфраструктура туризму має поважати закони, які захищають довкілля), який можна розглядати за такими напрямками: здійснення екологічного туризму на природно-заповідних територіях; розвиток сільського туризму, більш відомого як «зелений туризм»; розвиток молодіжного екотуризму.

Важливими напрямками розвитку туристичної інфраструктури Волинської області є:

- розбудова національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей;
- вивчення можливості відкриття туристичних маршрутів, які б охоплювали прикордонні області трьох держав;
- фінансування туристичних послуг;
- розвиток екологічного туризму;
- розвиток туризму в історичних містах;
- впровадження нових інвестиційних проектів;
- розвиток цілісної системи державного управління туристичною інфраструктурою у регіоні;
- розширення та вдосконалення будівництва нових елементів туристичної інфраструктури;
- створення потужної туристсько-інформаційної системи.

Впровадження основних напрямків розвитку туристичної інфраструктури на Волині призведе до:

1. Мешканці Волинської області отримають більш привабливий, культурний, європейський регіон.

2. Суб'єкти господарювання знайдуть більше клієнтів для реалізації своїх товарів чи послуг.

3. Громадські організації, колективи, творчі групи зможуть впливати на культурний то соціальний розвиток області.

4. Туристи, відвідувачі області отримають новий якісний туристичний продукт.

5. Зацікавлений бізнес (інвестори, меценати тощо) знайде велику нішу для вкладання своїх коштів [1].

Висновок. Розвиток туристичної інфраструктури є одним із активних та ефективних засобів вдосконалення сфери туризму. Максимальне освоєння та використання елементів туристичної інфраструктури, в умовах вільної конкуренції, забезпечить насичення ринку високоякісними послугами і сприятиме комплексному соціально-економічному розвитку Волинської області.

Використані джерела:

1. Єрко І. В. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук: спец. 11.00.02 / І. В. Єрко; / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
2. Комаров М. П. Инфраструктура регионов мира / М. П. Комаров: учебник. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2000. – 347 с.
3. Менеджмент туристичної індустрії / І. М. Школа [та ін.]: навч. посіб. / за ред. І. М. Школи. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – 596 с.
4. Мініч І.М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук. 22.00.04 / І.М. Мініч. – К.: Київський інститут туризму, економіки і права, 2002 – 18 с.